

Een beroemd verhaal

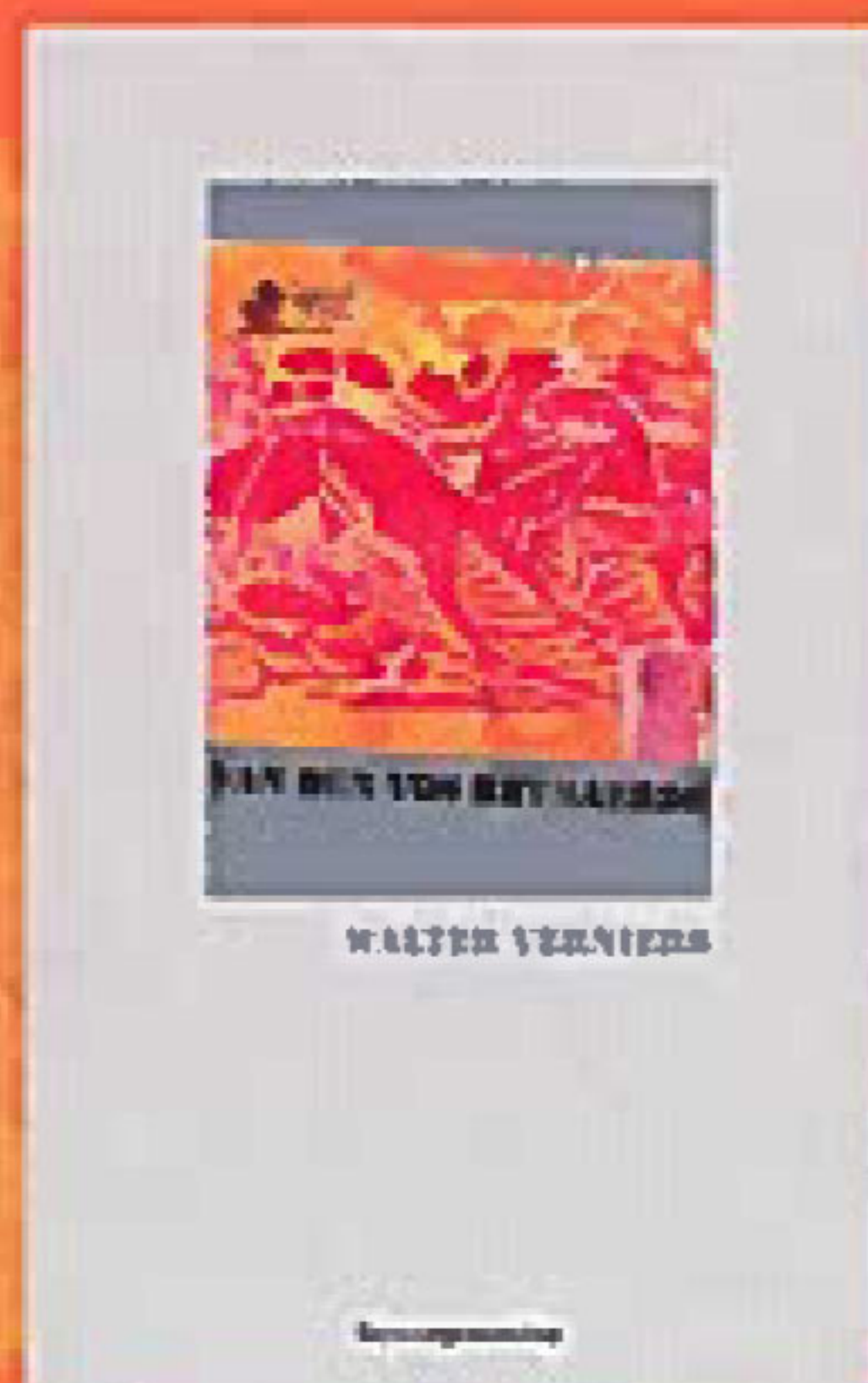
Dit boekje bevat een beroemd verhaal. Het is halverwege de dertiende eeuw in Oost-Vlaanderen gemaakt door een zekere Willem. Heldenverhalen waren toen 'in'. Ze waren overigens niet bedoeld om gelezen te worden. De verhalen werden uit het hoofd geleerd en dan voorgedragen. Dat verklaart ook waarom ze heel ritmisch zijn en op rijm staan. Ritme en rijm maken dit soort teksten makkelijker te memoriseren en brengen de nodige vaart in de voordracht. Heldenverhalen waren middeleeuws topentertainment.

De geschiedenis is alle heldenverhalen van Willem vergeten behalve één: *Van den vos Reynaerde*. Reynaert is een held van een speciaal kaliber. Hij is sluw, egoïstisch, leugenachtig, pervers, gewelddadig en sarcastisch. Hij zet alles en iedereen voor schut.

Hij is de perfecte antiheld. Willem heeft die averechtse vos niet uitgevonden. Reynaerts roots gaan terug tot de klassieke oudheid. In het Franse taalgebied werden zijn twijfelachtige heldendaden met een clin d'oeil verteld. Maar de Vlaamse Willem tilt de *Reynaert* naar een hoger niveau. Zijn versie is beter dan alle vorige. Zijn taal is helder, ritmisch en muzikaal, zijn verzen vlot en dertel. De apotheose van zijn verhaal is buitengewoon origineel. Willem was een geleerd man. Hij richtte zich niet tot een publiek van dorpellingen, maar tot mensen die dachten dat ze beter waren dan de rest. Tot ze de vos Reynaert tegen kwamen...

De tijd is een goede criticus. Als dit verhaal zeven eeuwen overleefd heeft, dan moet het wel erg goed zijn. Dat is het ook. Het moet een plezier zijn geweest dit perverse verhaal te horen voordragen door een van die middeleeuwse beroepsvertellers. Hopelijk hoort u dat plezier doorklinken, want leesplezier, dat is wat deze hertaling beoogt.

Walter Verniers





WALTER VERNIERS

Reynaertgenootschap

VAN DEN VOS REYNAERDE

naar het Comburgse handschrift

vertaald door Walter Verniers

2012 Reynaertgenootschap Sint-Niklaas

Een beroemd verhaal

Dit boekje bevat een beroemd verhaal. Het is halverwege de dertiende eeuw in Oost-Vlaanderen gemaakt door een zekere Willem. Heldenverhalen waren toen 'in'. Ze waren overigens niet bedoeld om gelezen te worden. De verhalen werden uit het hoofd geleerd en dan voorgedragen. Dat verklaart ook waarom ze heel ritmisch zijn en op rijm staan. Ritme en rijm maken dit soort teksten makkelijker te memoriseren en brengen de nodige vaart in de voordracht. Heldenverhalen waren middeleeuws toptertainment.

De geschiedenis is alle heldenverhalen van Willem vergeten, behalve één: *Van den vos Reynaerde*. Reynaert is een held van een speciaal kaliber. Hij is sluw, egoïstisch, leugenachtig, pervers, gewelddadig en sarcastisch. Hij zet alles en iedereen voor schut. Hij is de perfecte antiheld.

Willem heeft die averechtse vos niet uitgevonden. Reynaerts roots gaan terug tot de klassieke oudheid. In het Franse taalgebied werden zijn twijfelachtige heldendaden met een *clin d'oeil* verteld. Maar de Vlaamse Willem tilt de *Reynaert* naar een hoger niveau. Zijn versie is beter dan alle vorige. Zijn taal is helder, ritmisch en muzikaal, zijn verzen vlot en dartel. De apotheose van zijn verhaal is buitengewoon origineel.

Willem was een geletterd man. Hij richtte zich niet tot een publiek van dorpelingen, maar tot mensen die dachten dat ze beter waren dan de rest. Tot ze de vos Reynaert tegen kwamen ...

De tijd is een goede criticus. Als dit verhaal zeven eeuwen overleefd heeft, dan moet het wel erg goed zijn. Dat is het ook. Het moet een plezier zijn geweest dit perverse verhaal te horen voordragen door een van die middeleeuwse beroepsvertellers.

Hopelijk hoort u dat plezier nog doorklinken, want leesplezier, dat is wat deze hertaling beoogt.

Walter Verniers

De illustraties

De houtsneden die in dit boekje zijn opgenomen werden ontworpen voor de rijmversie van Segher van Dort, gedrukt in 1651 door de Antwerpse drukker Jacob Mesens. De ontwerper was Erasmus Quellijn de Jongere, een leerling van Rubens, en de houtsnijder Jan Christoffel Jegher. Een aantal van de houtsneden zijn in de tekst ingevoegd. De houtsneden zijn overgenomen uit het exemplaar dat zich in Zürich bevindt. De Zentral Bibliothek heeft deze afbeeldingen belangeloos ter beschikking gesteld.

Quellijn inspireerde zich op houtsneden van Jost Amman, die in opdracht van de drukker Sigmund Feyerabend voor de tweede druk van Hartmann Schoppers Latijnse vertaling/bewerking van de Hoogduitse *Reynke de vos* (Frankfurt am Main 1574-1575) een reeks Reynaertafbeeldingen maakte.

Hans Rijns

Hij heeft het verhaal en vooral Reynaert bewust een Vlaamse toets gegeven en zijn lees- en leesplezier vertaald in soms verrassende constructies en een vrijmoedige benadering van het rijm. Karakteristiek zijn bijvoorbeeld de splitsingen die tegen de regels van de taal instrijken. Artistieke vrijheid was het uitgangspunt. Spelinzicht, inlevingsvermogen, frivoliteit en een vleugje humor zijn nodig om deze hertaling te appreciëren.

De tekst van Walter Verniers werd jarenlang op www.reynaertgenootschap.be geplaatst en was daar samen met 'Reynaert de vos op school' de meest geraadpleegde pagina. Nu verschijnt er een papieren, herwerkte versie, die op haar beurt weer digitaal in pdf op internet zal te vinden zijn.

Wij verwijzen ook naar de webstek van het Reynaertgenootschap voor al wie de Middelnederlandse tekst wil raadplegen, of de moderne vertalingen in het Frans en het Italiaans. Wie dichter bij het origineel wil blijven, verwijzen wij naar de opnames van Jo van Eetvelde, de editie met facsimile van Jozef Janssens, Rik van Daele, Veerle Uyttersprot en Jo de Vos (*Van den vos Reynaerde. Het Comburgse handschrift*, Leuven, Davidsfonds, 1991), de vertaling van René Broens (de graphic novel in samenwerking met Marc Legendre) en de uitstekende uitgaven en vertalingen (in het Nederlands in proza en in het Engels) van Bart Besamusca en André Bouwman. Ook de vertaling van Karel Eykman is erg genietbaar. Voor elk gebruik, voor elk publiek, is een Reynaert te vinden.

Dat Verniers zijn eigen weg gaat, blijkt al uit de vertaling van de verzen 17-23, die meteen het klankbord vormen voor elke Reynaerthertaling: